

Маркович Ірина
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Iryna Markovych
PhD (Economics), Docent
Associate Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

РОЛЬ МІКРО- ТА МАЛОГО БІЗНЕСУ В ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ THE ROLE OF MICRO AND SMALL BUSINESSES IN REVIVING UKRAINE'S ECONOMY DURING THE WAR

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, завдала нищівного удару по національній економіці. Значна частина промислових та інфраструктурних об'єктів була пошкоджена або зруйнована. Сотні тисяч людей були змушені залишити місця постійного проживання та роботи. Проте саме в таких складних умовах особливої ваги набуває діяльність суб'єктів мікро- та малого підприємництва, які формують стійкий середній клас - основу економічної та політичної стабільності держави.

Малий бізнес відіграє ключову роль у відновленні економіки завдяки своїй гнучкості, мобільності та швидкій адаптації до мінливих обставин воєнного часу. Він забезпечує зайнятість значної частини працездатного населення, виробництво товарів та послуг для задоволення базових потреб громадян. На відміну від великих підприємств, мале підприємство демонструє більшу стійкість в умовах війни, оскільки не так критично залежить від зруйнованих ланцюгів поставок, працюючи переважно з локальними ресурсами.

За даними опитування Американської торгівельної палати в Україні і Citi Україна найголовнішими проблемами ведення і розвитку бізнеса в Україні наразі є [1]:

- ракетні атаки на бізнес-активи і об'єкти критичної інфраструктури;
- здоров'я і психічний стан робітників;
- зниження економічної і споживчої активності;
- доступ до електроенергії, водо- та теплопостачання, мобільного зв'язку;
- залучення і збереження топ-кадрів;
- проблемі із транспортом і логістикою.

Також представники малого і середнього бізнесу вказують на збільшення тиску з боку державних органів і регуляторні виклики, відсутність та невисока платоспроможність клієнтів тощо.

Важливим позитивним ефектом діяльності мікропідприємців є швидка диверсифікація економіки шляхом заповнення ринкових лакун. Під час війни з'явився значний попит на нові види продукції та послуг – відновлювальні роботи, логістика, громадське харчування для військових та переселенців. Малі підприємства змогли гнучко переорієнтуватися на ці потреби ринку.

Разом з тим, діяльність малого бізнесу в умовах війни стикається з низкою викликів - пошкодження приміщень та майна, відсутністю належного фінансування та державної підтримки, труднощами з логістикою та працівниками.

Для подолання цих перешкод уряду необхідно розробити комплексну програму сприяння розвитку мікро- та малого підприємництва:

1) Створити систему прискореного відшкодування збитків малим підприємцям із держбюджету.

- 2) Запровадити пільгове кредитування та оренду приміщень.
- 3) Ввести податкові канікули на період воєнного стану.
- 4) Започаткувати освітні програми з підприємницьких навичок для ВПО.
- 5) Забезпечити доступ до електронних держпослуг та онлайн-торгівлі.
- 6) Сприяти розширенню мікрофінансування та фандрайзингу.
- 7) Залучати малий бізнес до відбудовчих робіт та держзакупівель.

Крім того, держава повинна лобіювати залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги для розвитку мікропідприємництва, зокрема через донорські програми ЄС, USAID, ЄБРР та ін.

Отже, мікро- та малий бізнес є рушійною силою відновлення національної економіки після завершення війни. Держава має всіляко підтримувати цей сектор через фінансово-кредитні, регуляторні та організаційні інструменти, що дозволить забезпечити зайнятість, продовольчу безпеку та збереження соціально-економічної стабільності в умовах воєнних дій.

Перелік використаних джерел:

1. Fintream. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році (2023) URL: <https://fintream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analytyka/>

УДК 336.2

Письменний Віталій

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Rysmennyi Vitalii

Doctor of Economic Sciences, Docent
Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Долик Ірина

студентка групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Dolyk Iryna

Student of the group PFm-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ З АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ ORGANIZATION OF THE WORK OF THE MAIN DEPARTMENT OF THE STS IN THE TERNOPIL REGION ON EXCISE TAX ADMINISTRATION

Акцизний податок є одним з ключових інструментів фіскальної політики України. Його важливість полягає в тому, що він не тільки забезпечує надходження до бюджетів різних рівнів, а й впливає на споживчі звички, здоров'я громадян та екологічну стійкість. Сплата цього податку покладається на виробників й імпортерів певних товарів, які підпадають під акцизне оподаткування, як-от пальне, алкогольні та тютюнові вироби тощо. Організацію роботи щодо контролю за їх виробництвом та обігом, а також адміністрування акцизного податку здійснює ДПС України.